

Шормо эл, норумук да рун бер!

29-ше (3365) №,
2018 ий 21 июль,
шуматкече.

ЯМДЕ ЛИЙ

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

0+

ЕМЫЖ- САСКАЛАН ПОЯН КЕНЕЖ

В.ГОРОХОВАН фотожо

Айдемылан
күлшө суткасе витами-
ным 100-200 г емыж-
саска алмашта.

– Теве тушто пеш чеверын коеш! Тидыже мо тыгай, изай?
– изи Илья, вондер коклашке ончыктен, пакчаште кушшо
емыж-саскам пален налаш тырша.

– Тиде йошкаршоптыр, тебе воктенак вишне кушкеш, – иза
шольжын кажне йодышжлан тўрыс вашмутым пуаш вашка.
Икмынар емыж пырчым налын, леве вўд дене шўалтен,
шольжлан тамлен ончаш пуа. Тыге ава ден ача кўштат.
Ильялан чылажат у, палыдыме, онгай да кумылым савыры-
ше. Тылеч ончыч тудо мўрў, снеге, эныж дене палыме
лийын. Адакшым снегыже сурт деч тораште огыл шочеш.
Моло емыж-саскам Советский район Кельмаксолаште
илыше коваштын, Нина Васильевна Петухован, пакчашты-
же муаш лиеш. Тений чылажат лынак уло. Изак-шоляк
Илья ден Ваня Гороховыт (**снимкыште**) кугуен-влак-
лан емыж-саскам погаш полшат.

**Йоча-влак, кенеж каныш годым
капкылым шуарыме дене пырля,
организмдам витамин, минерал,
микроэлемент дене пойдарыза.
Тўрлў емыж-саскам кочса. Вет
кенеж – емыж-саскалан эн
поян жап.**

Л.ГРИГОРЬЕВА.

Йўраталме

газетем

Арня еда чот вучем.

Йолташемже –

«Ямде лий»,

Яленем эреак лий!

«Ямде лий» газетлан – 85 ий

**Анфиса
УСОЛОВА**
(Параньга район):
– «Марий Юнкор»
слёт ильш корныштем
моткоч сай, келге
кышам коден. Кокымшо
шўлышым почын. Тушто налме шин-
чымашым таче кечынат поэзийыште
кучылтам. Слёт жапым эре порын
шарнен илем. Икымше курсышто
тунеммем годым Пошкырт кундем
гыч ўдыр-шамыч дене тельым
вашлийынна, мултаненна.

18 - 25
июльшто республикыштына финн-угор фотограф-влакын семинарыш т эрта. Тудым Марий Элыште палыме фотограф Евгений Никифоров

чумырен. Йолташышт, Марий Элын сулло журналистше, фотограф В.Петровын шочмо-кушмо Морко кундемшыкже миен савырат. Семинар тудым шарныме лумеш эрта. Родо-тукым фотограф-влак Марий мландын сӱраллыкше дене палыме лийт, «Ямде лий» газет редакцийыш унала пурышт (снимкыште).

Ончо, Унчышто фестиваль

Морко район Унчышто «Унчofest» лагерь-семинар кокымшо гана эртен. Тушко Марий Эл, Татарстан, Хант-Манси, Москва, Санкт-Петербург, Эстоний да Венгрий гыч 50 ула онай эн-влак погыненыт. Кӱмыт улыт? Кином сниматлыше-влак! Нуно войзымо фильмыштым икте-весыштан ончыктеныт, эксперт-влак акленыт, коклаштышт сенгыше-шамычым саламленыт. «ОнчоFest» вес гана 2020 ийыште тендам вуча!» – увертарен проект вуйлатыше Елена Иванова.

Сенгымаш музей

Кодшо ий мучаште Йошкар-Ола историй тоштер Сенгымаш музей дене ойпидышым пенгыдемден да «Территория Победы» федерал проектш ушнен. Кызыт Курск кредал-маште лийше салтак-влакым шарныме лумеш проект тунгалын. Соцсетиысе лаштык-лаште пользователь-влак #ГероиКурскойБитвы #ТерриторияПобеды хештег дене боец-шамычын фотоштым да нунын нерген кӱчык уверым верандат. Акцийышке Белгород, Киров, Оренбург, Новгород да Вологодский областьла, Марий Эл, Татарстан да Башкортостан республикла, Краснояр край ушненыт.

Акция 28 август марте шуйна.

Л.СЕМЕНОВА.

Сенгымаш

Марий Турек район Косолап школ-интернатын «Алые паруса» йоча ушемже ялысе школ активист-влаклан эртара-лтыште «Время действовать!» всероссийский конкурсыш ушнен. Йоча-влак «Наша малая Родина – будущий туристический центр России!» темылан презентацийым ямдыленыт. 7 гыч 28 ноябрь марте «Орлёнок» всероссийский йоча рӱдериште «Время действовать!» смене эрта. Йоча-влак тиде кечым уло кумылын вучат. Нуно тушто «Шаг к успеху» проект марафоным эртат да шке проектштым аралаш тунгалыт.

Вич уреман

Кораксола ялыштына вич урем уло: Молодёжный, Рӱдӱ (Центральный), Садовый, Полевой да Лекайн лумеш. Рӱдӱ уремыште кок кевыт, школ, клуб, библиотека верланеныт. Эше пӱя уло. Тушто ен-влак колым кучат. Библиотекашке ме книгам лудаш, а клубышко мураш коштына.

Морко район. Мария ИЛЬИНА.

20 гыч 29 июль марте Йошкар-Ола деч 9 менте тораште Изиде Какшан энгер серысе «Радужный» лагерьыште 50 наре ўдыр-рвезе-влаклан «Доброволец-влакын кенезж школышты» эрта.

Шына турлмо верыш пийым эрыктымемластым йыгалтыман.

Йоча да подросток-влакын «Эрвий» ушемышт 13-17 ияш ўдыр-рвезе-влаклан «Тыныслыкыште да келшы-маште илаш тунемына!» лагерьым 24 гыч 29 июль марте Шернур районышто эрта.

Германийыште пӱрӱен-влакланат йочасады уло.

5-11-ше класслаште тунемше-влак, «В Артек вместе с Русским Радио» всероссийский конкурсыш ушныза. Уверым edu.gov.ru/artek-contest. сайтшыте пален налаш лиеш.

Еш - илыш кече

Илышын негызше – еш, а ешын рұдыжө – йоча. Кажне йочан ешыште илаш да воспитыватлалташ тўрыс праваже уло. Но илыш тўрлө шōрынан: йоча-влак тулыкеш але ача-аван польшышт деч

посна кодыт. Тыгодым опекун але ашнаш налше ача-ава-влак ты ситыдымашым корандаш полшат. Икшывым ашнаш налме дене шке ўмбакышт пеш кугу ответственно- стьым пыштат. Тева

Медведево районысо Силикатный посёлкышто илыше Шаяковмыт еш (снимкыште) 4 йочам ашнаш налын. Шкеныштын

3 икшывышт уло: Влад Россий Армий радамыште служитлен, кызыт пашам ышта. Захар 14 ияш, военный лияш шона: Самарысе кадет корпусышто кумшо ий тунемеш. Марклан 6 ий темын, школыш каяш ямдылалтеш.

– Ешышке налме икымше йочана – Марина, – оила ава, Ольга Владимировна. – Лу ияш ўдырым ешышкына конден улына. Тений Марий кугыжаныш университетым чыла «визытанлан» тунемын пытарыш. Тиде мемнан кугу сенымашна. Варажым ешышкына Марсель ушнен. 11 ияш рвезе кас пычкемыш марте посёлко мучко шкетын перныл коштын. Икшывым урем пеш вашке лок-

тылеш манын, шкенам деке нална. Марсель Захарлан йолташ лийын.

Иза-влак кушкын шогалыныт, шочмо сурт гыч каеныт. Марсель каныш кечылан веле мōнгō толын: Морко районысо Коркатово лицейыште тунемеш. Изи Марклан йокрок ынже лий, йочапōртыштō илыше икшыве-влак ача-аван чон шокшыштым шижын кушкышт манын, Ольга Владимировна ден Сергей Леонидович акак-шўжарак Кристина ден Аням ашнаш налыныт. Кызыт Шаяковмыт ешыште моткоч весела, эр гыч тўналын кас марте йоча йўк торашке йонга. Йоча-влак пеш писе, кожмак, йўк-йўаным тарватыше улыт. Койыш-шоктышыштым шуарымаште психологий да педагогике, медицине да социальный

польшым пуышо «Детство» рўдерын психолог-педагогшо-влак кугу польшым пуат. Ача-ава икшыве-влакым

эре мо деке гынат шўмандаш тыршат. Марк колым кучаш моткочак йōрата. «Кеч ўшаныза, кеч уке, – оила ава. – Марк деч посна колым кучаш кает гын, иктымат от кучо. А Марк лыт-лыт ыштен воштылеш, «Мыйын пелен веле шотлан толеш, мый дечем посна ида кошт» манеш». Шукерте огыл Маркын шочмо кечыже лийын. Тунам эрге ойлен: «Авай, ачай, мый ынде кугу улам. Мыланем нимогай модыш огеш кўл. Колызын вургемжым да тўрыс арвержым налын пуыза». Удыр-влак изинек лывырге да мотор капкылан кушкышт

Кугу еш – лишыл йолташ

Авторын фотожо.

Шаяковмыт, пырля погынен, кенжежым велосипед, самокат дене кудалыштыт, тельым коньки, ече дене мунчалтат. Нунылан нылле градус йўштат йўштō огыл. Идалык мучко капкылыштым шуарат. Походыш кошташ пеш йōратат. Кажне кенжежым Юл энгер воктене арня дене канат, йўштылыт, колым энгырат. Ача-ава йоча-влаклан Шем теңызын сōраллыкшымач ончыктеныт. Сергей Леонидович суртышт воктене йоча площадкым ыштен. Модыш пōртым, курыкым, изи пўям кельыштарен.

манын, ача-ава куштымаш кружокыш коштыктат. Школлан ямдылалтыт: лудаш, возаш, шотлаш, англичан йылмым тунемыт. Кажне кечын малаш вочмо деч ончыч книгаг лудыт – тиде ешын йўлаже. Каныш кече годым Йошкар-Оласе театрыш коштыт, репертуарыште улшо чыла йоча спектакльым онченыт.

– Ме йоча-влакын ончыкылыкышт верч колянена. Сандене изинек тўрлō велым шуарена. Икымше классыш тунемаш толмеке, йочана-влак, шентел партыште шып шинчен, жапым арам ынышт эртаре, шонена. Илышыште кажныже шке порышым шуктыжо, шке вержым мужо манын тыршена.

Икшыве шотан кушо манын, эре тудын воктеныже лийман, туныктыман илышлан, пашалан, примерым шке ончыктыман. Еш илыш коклашке йот еным огына пурто. Лишыл йолташна – тиде мемнан кугу ешна! – оила О.Шаякова.

Л.ГРИГОРЬЕВА.

Икоян еш ойгым ок пале.

Ача-авам пагалет – чын илыш корныш шогалат.

Кудыронгыр олык

О-о-о-о-о!

Изи Олю папалта,
Тылзе лектеш
пыл шенгеч,
Папалта изи
межнеч!
О-о-о!

Увертарымаш

Юлия шўжаремлан улыжат – кум ий. Тудо мураш пеш йората. Утларакшым марий муро почеш кушталташ кумылан. Олег Бакутовын «Аваем» мурыж почеш изиж годсек койышлана. Советский посёлкысо «Сказка» йочасадыш коштеш. Туштат пеш ковыра ўдыр. Вес егын кумылжым налын мошта, шкеж деке савыра. Кукмарий ялыште илыше коваж ден кочажым пеш йората.

Анна ЯМИДАНОВА.
Советский, 3-шо №-ан школ.

Олым гыч шўвыр

Шернур район Марисолаште эртаралтше марий самырык тукумын Х слётыштыжо ўдыр-рвезе-влак тўрлө мастер-классыш коштыныт: марий тўрым тўрленыт, рывыж упшым ургеныт. Пошкырт кундем гыч Василюш (Алексей Ибулаев) олым шўвырым ышташ туныктен:

– Ожно пасу паша жагыште марий-влак, олым каван деран каналташ шичмекышт, жапым арам эртарен огытыл. Олым шўвырым ыштеныт, шокталтеныт да тунамак шуэн колтеныт. Молан? Йонгылыш темдал колтет гын, олым шелын кая. Олым шўвырым кызыт пластмассе пуч гыч йөнештарена. Тидлан кугу мастарлык огеш күл. Эн ондак ик сантиметр кужытан, 4 миллиметр утла лопкытан йылмым ыштыман. Ордыж гыч ончалаш гын, тудо нўлталант шогышаш. Вара, тидым умшашке

Олым шўвырым 1-2 минутышто ышташ лиеш. Олым налын, кольчажым йылме дене петырена гын, йўк лектеш веле. Парня кўжгытым пыштен, семым лукташлан рожым ыштена. Кок рожым ышташ гын, кок тўрлө семым лукташ лиеш.

А.КУЗНЕЦОВА.

Кө тыге муро нерген возен?
«Эх, муро, муро, марий муро!»

Ўшнўр ўдыр-влак

А.Васильеван фотожо.

Советский район Ўшнўр кыдалаш школышто «Мурсем» мурышо ансамбль 15 ий наре пашам ышта. Тудым школышто музык урокым туныктышо Светлана Анатольевна Петухова вуйлата. Ансамбльыш 5-6-шо класслаште тунемше 10 утла йоча, шукужым ўдыр-влак, коштеш. Репертуарыштышт марий композитор-влакын мурышт да марий такмак-влак улыт. Южгунам мурым кок йўк денат йонгалтарат.

Ўшнўр школ директорын туныктымо паша шотышто алмаштышыже Антонина Васильевна

Васильеван палемдымыж почеш, Светлана Анатольевна поро кумылжо, мастарлыкше дене йоча-влакым мураш тарата.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

И.Н.Стрельниковын шочмыжлан – 110 ий (26 июль).

1. Шочмо верже – У Торъял район Какшанмучаш ял.
2. Туныктышылан пашам ыштен.
3. 1938 ий гыч – Марий книга савыктышын редакторжо.
4. Кугу Отечественный сар годым Моско ден Воронежым арален.
5. Курский дугаште кредалын.
6. «Волгыдыш мый лектам» икымше почеламутшо 1925 ийыште «У илыш» журналеш савыкталтын.
7. Илько, Пикш, Наку, С.Илюш, И.Луговой псевдоним-влакым нумалын.
8. Кугу Отечественный сарыште талын кредалмыжлан Йошкар Шўдыр орден дене палемдалтын.

В.СМИРНОВ ямдылен.

Уста йолташем

Мыйын йолташемын лўмжў – Юлия Тимофеева. Тудо сайын сўретла, почеламутым ойла. Школышто ме пырля мурена, куштена. Тўрлө конкурслаште шке мастарлыкнам ончыктена. Мыйын шонымаштем, тыгай уста йолташым нигуштат муаш ок лий.

Виолетта МАТВЕЕВА.
Волжский,
Пўтъял.

Кудыронгыр олык

Марий йоча муро нерген таче ме Марий Эл Республикын сулло артистше, Марий Эл радиошто 35 ий наре музыкальный редакторлан ыштыше **Р.М.ДАНИЛОВА** дене мутланена.

Йоча муро шуко мо?

– Раисия Михайловна, те нӧлталме йодыш шотышто 40-50 ийла ондакысе сӱретымат шарнеда. Тунам йоча муро шуко возалтын?

– Марий йоча-влаклан мурашышт ожныжат композитор-влак пеш шукажак возен огытыл. «Лек походыш», «Шырчык толын», «Пионер марш» – теве икмыняр муро, кудышт иканаште ушыш пурат. Кӧм ончыкташ лиеш? Иван Молотов, Дмитрий Кульшетов, Виктор Данилов возеныт, Ион Кузьминын икмыняре уло. Кодшо курымын 90-ше ийлаштыже Вениамин Захаров ден Сергей Маков пеш шуко пашам ыштеныт. Пет Першутын «Кутко сӱан» йомакшылан Сергей Маков музыкальный спектакльым возен. Туныктышо-влак кызыт тудым кучылтыт мо ала?

Марий радиошто ыштыдем годым Образований министерстве пашаен Борис Петров дене пырля фонохрестоматийым луктынна ыле: ик ужашыже – лекций, шке лудынам ыле, вес ужашыш 1-4-ше, 5-8-ше класслаште программе почеш музык урокышто мурышаш муро-влакым пуртымо.

– А таче кӧ воза?

– Марий йоча-влаклан марий мурым возышо-влак кокла гыч мый самодетельный композитор

Вячеслав Осиповымак веле каласен кертам. Радио дене В.Захаровын «Букет» мурыжо чӱчкыдынрак йонга.

– Ятыр руш йоча мурым: «Антошка», «Чунга-чанга», «Крокодил Генан мурыжо» да молымат – поэтессе Светлана Григорьева марланден.

– Мый тидын ваштареш улам. Но йоча муро шагал возалтме годым тыгаят лийшаш дыр. Но вес йодыш лектеш: тиде мурыжым кузерак йонгалтарат? Марий мутшым кайдарат, акцент дене мурат шол!

– Марий мурсем тӱнжесе чырым корандымаште ӱшаным пуышо сомылат ышталтеш. Теве Всемарийский йоча хорым чумырымо. Хор уло – репертуар лийшаш. Тугеже композитор-влак йоча мурым возыде огыт керт?

– Республикысе тӱвыра, печать да калык-влакын пашашт шотышто министерстве чын ошкылым ыштен. Хор вуйлатыше, дирижёр Лилия Семенова, мый палем, пеш таланттан, тале специалист. Тугеже паша ушнышаш, шонем.

Л.СЕМЕНОВА мутланен.

Айда клубыш!

Авторын фото.

Софья Алексеева ден Марина Макарова Звенигово район Кужмара школышто тунемыт. Яра жапыште Нуктуж тӱвыра пӧртыш куанен куржталыт. Коктынат Елена Андрияновна Юнусован вуйлатыме «Куткыеш» драмкружокыш коштыт. Тений 1 июнышто Шернур районышто эртаралтше «Юзо шондык» IV фестиваль-конкурсшто мастарлыкштым тергеныт. Тачысе илышлан келыштарыме «Курочка-ряба» руш йомакым («Чувар чыве») модын ончыктеныт. Марина Провой кундемаште эртыше «Пеледыш пайремыште» модель лийын. Тудо марий тувырым ончыктен. Софья мураш кумылан. «Ой, сад во дворе» мурыж дене ончыко лектын.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

Снимкыште: ӱдыр-влак Колумб лудмаште «Молан тӱрлӧ йӱр йӱреш?» почеламутым лудыныт да 2-шо верыш лектыныт.

Гармонь деч ом ойырло

Мый Татарстан Республикысе Агрыз районын Буймо ялыште шочынам. Тений шымше классым тунем пытаренам. Гармоньым шокташ моткоч йӧратем. Ик кечемат сылне семым шокталтыде огеш эрте. Пӧртна тӱрлӧ муро дене йонгалтеш веле: «Йогын вӱд», «Вуча арама», олыкмарий, одо сем-влак.

Кок ияшем годым авам изи гармоньым налын конден ыле. Вик шокташ тунемаш тӱнгальнам. Марий мурын семже ныжыл. Буймо ялыште кажне ийын «Играй, гармонь» фестиваль эртаралтеш. Тушко тӱрлӧ кундемла гыч уста гармонист-влак толтыт. Мыят мастарлыкем ончыкташ тыршем, моло-влакым ончен тунемам.

Алексей ЯРКЕЕВ.

2018 ийын кокымшо пелыжлан подпискым ыштыше-влак коклаште лотерей модышым иктешлышна. Уф-ф, неле паша улмаш! Йбра кеч изи йолташна, 2-шо номеран Морко школын тунемшыже Лиза Сергеева (**сникыште**), полшыш. Подпискым ыштыше да «Ямде лий» газетнам арня еда лудшо-влаклан кугу таум ойлена!

Эх, телым мунчалтена!

Марий открытке набор – Тойбатрова Л.Ф. (Кужэнер, Йӱледӱр). **Салатнице набор** – Иванова Л.Г. (Йошкар-Ола). **Мега раскраске** – Ятманов В.А. (Морко, Арын). **«Мини-бильярд» үстембал модыш** – Андреев Г.П. (Морко, Кугорнӱмбал Шале). **Тӱрлӱ тӱсан резинке дене пидаш набор** – Виногорова М.В. (Звенигово, Кожласола). **Фоторамке** – Степанова О.В. (Морко, Шап Унчо). **Шовын шӱвыронг** – Гаврилова А.В. (Морко, Нурьял Корамас). **4 тӱсан шариковый ручка набор** – Степанова Н.Е. (Волжский, Нурсола). **«Рогатке да пушкыдо 2 мече» модыш** – Кутузова Л.В. (У Торъял, Шемермучаш). **«Зоопарк» йоча лото модыш** – Небогатикова З.В. (У Торъял, Токтарсола). **«Мерцающий фонтан» светильник** – Булыгина Р.Д. (Советский, Шуймучаш). **Ручка да блокнот** – Никифорова С.В. (Морко, Тойметсола). **500 пазл** – Иванова Г.И. (Волжский, Пӱтъял). **«Марий талешке» книга** – Иванова Т.В. (Волжский, Пӱтъял). **Светоотражатель-влак набор** – Никифорова Н.В. (Волжский, Тошнер). **Светодиодный понар** – Петрова А.Н. (Параньга, Павыл починга). **«Родо-туким еш» книга** – Крылова Н.А. (Морко, Коркатово). **«Ямде лий» деч книга набор** – Семёнова С.В. (Параньга, Ондропсола). **«Родо-туким еш» да «Марий талешке» книга-влак** – Васильева Э.О. (Звенигово, Кужмара). **Асфальтыште сӱретлаш пор** – Григорьева Е.В. (Морко посёлко). **Лазерный указке** – Сорокина П.В. (Марий Турек, Сардаял).

Пӱлек-влакым налаш «Ший памаш» сылнымут фонд (вуйлатыше – писатель Василий КРАСНОВ) полшен. Тудлан кугу таум ойлена.

Тӱн приз – мунчалташ ватрушко – Волжский район Ярамарий гыч Е.В.Ивановалан логалын!

Илен улмаш Шоншо. Тудо моткоч пашаче да ум пален налаш йоратыше лийын. Кажне эрдене эр помыжалтын, физзарядкым ыштен да понгым погаш каяш вашкен. Икана понгым погышыжла книгаг муын, а туштыжо йомак-влак лийыныт улмаш. Книга ялт у, мотор да тӱрлӱ чия дене сӱрастарыме. Тудым, очыни, иктаж-могай ӱдыр йомадарен коден. Шоншо тӱрлӱ семын лудаш тӱчен, но шот лектын огыл.

– Меранлан ончыкташ кӱлеш. Тудо чечасак лудын пуа, – шоналтен Шоншо. Вачышкыже пыштен да Меран деке ошкыл колтен.

Тудыжо тораштак огыл, чодыра тӱрыштӱ, илен.

– Ончо, мом мый муынам. Луд вашкерак! – кычкыралын Шоншо.

Меран книгаг тыгат-тугат савыркален, ӱпшынын, лаштыклен лектын да кугун шӱлалтен – тудат лудын моштен огыл.

– Айда Рывыж деке каена, – темлен Меран.

Корныш тарваненыт.

– Рывыж, мыланна книгаг лудын пу-ян.

– Мый школышко коштын омыл, лудын ом

мошто. Пире деке кайыза! – вашештен Рывыж.

Шоншо, Меран да Рывыж Пире деке вашкеныт.

– Пире, Пире, книгаг лудын пу! – янлык-влак шортшашла сӱрваленыт.

Кузе янлык-влак лудаш тунемыныт

Пире кугун шӱлалтен, вуйжым рӱзалтен:

– Мый лудын ом мошто, туныктен огытыл. Маска деке кайыза.

Чылан Маскан вынемже дек ошкылыныт.

– Маска тос, полшо мыланна, лудын пу!

– Моткоч кугу намыс, но мый лудын ом мошто. Чодыраште ушан Тумна ила. Айста тудын деке.

Тумна кугу тумо кӱргашыште илен. Янлык-влак пушенте деке лишемыныт да йодыныт:

– Тумна изай, книгаг лудын пу!

Тумна келшен да йомак-влакым лудын.

– Ида ойгыро, йолташем-влак. Мый тендам кызытак лудаш туныктем: тӱткын колыштса да шарнен кодса.

Янлык-влак Тумна деке кажне эрдене кошташ тӱналыныт. Шуко жапат эртен огыл, чылан лудаш веле огыл, возашат тунемыныт.

Х.АЛЕКСАНДРОВА кусарен.

ГЛАДИНАН фотожо.

Ах, снеге там!

Тиде рвезе – Максим Лапин. Параньга район Кугу Пумарий гыч, 4-ше классым тунем пытарен. Снегым ял деч тораште огыл чодыра тўрыштõ аваж дене пырля поген. Пеш келшен. Эше погаш кумылжо уло. Саска тений ятырак шочын. Снеге пеш шолдыра. Саска дене вареньым шолтеныт, изи атылашке оптен, морозильникыш шындыныт. «Телым, сълне кенеж жагым шарналтен, кас еда чайым йўына», – ойла Максим.

Виче кундемыште снегым ойллат: тыге снеге, иснеге, урж.: ыснеге, кснеге, мал.: сиснеге, яр.: сьнегьї, синегьї, тонш.

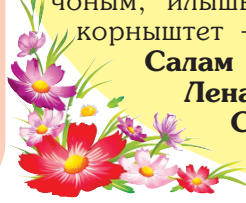
Легенде

Икана Христос, изи йоча лийын, чодыраште ошкылын. Пеледше кушкыл-влак тудлан вуйым савеныт. Ик изи мотор пеледыш мланде пелен пызнен, шудо коклаште койнат огыл. Тудо пеш тургыжланен: трук Христос тудым ок уж. Но Юмын эрге тыматле кушкылым ужылалтен да шупшалын коден. Тылеч вара кажне ийын кенеж покшелне тиде пеледыш йошкар тўсан тамле пушан емыжым пуа.

Поро Саламлыманш мотор авайна!

50 ияш лўмгечет дене алап кумылын саламлена. Тыланена пенгыде тазалыкым, йолгорно гай кужу ўмырым, шошо леве мардеж гай куштылго капкылым, памаш вўд гай яндар шўм-чоным, илышыштет да коштмо корныштет – пиалым.

Салам дене Надя, Оля, Лена ўдырет-шамыч. Советский, Кукмарий.

Йочалан ик кечыште 1300-2000 калориян кочкышым кочман. Рацион поснак **А ден Д** витаминлан поян лийшаш. Нуно йочан

ушыжым виандат, капкылым пенгыдемдат. **А** витамин коваште тўсым саемдаш, шинчам пўсемдаш полша. Тыгай продуктлаште уло: кавун, абрикос, шере пурыс, облепихе.

Чõгыт

Чõгыт уло кидыштем, Пудален пудам моштем. Шырчык-влаклан

омартам Ынде мый чонен кертам. **Алёна ЯКОВЛЕВА.** Йошкар-Ола.

Ольга СТЕПАНОВАН сўретше. Морко, Шап Унчо.

26 июль – Парашютистын кечыже

Сўретым чиялте.

Энгекемат конда

Электричество айдемын илышыжым чот куштылемда. Тудо мыланна шокшым пуа, пõртнам волгалтара, телевизорым ончыкта, компьютер воктеке шында, киндым кўэштеш, эше шуко-шуко сомылым шукта.

Мыят электричеством аныклаш тыршем. Пычкемыш шулен йоммек, тулым йõртем. Мыланем ок кўл гын, розетке гыч зарядникым луктам. Лектын кайыдем деч ончыч уэш пõрткõргым ончалам. Вет электричество айдемын илышыжлан энгекемат ыштен кертеш. Садлан правил-влакым палыман да шуктен шогыман.

Андрей НИКОЛАЕВ. Морко, Коркатово.

Могай электроприборым чўктымõ?

КОНКУРС!

«Икымше ТРАНСПОРТЕМ»

Конкурсна умбакыже
суйна. Паша-
влакым вуче-
на!

Ангелина ЩЕРБАКОВА.
Медведево посёлко.

Уржа шыркам
колта гын, шудо
солаш йöра.
(Калык пале.)

Шотлеммут

Икыт, кокыт, кумыт!
Тый шинчатым кумо!
Чүчкө, муро, ончык лек:
Тыланет лиеш пöлек!

Алфавит

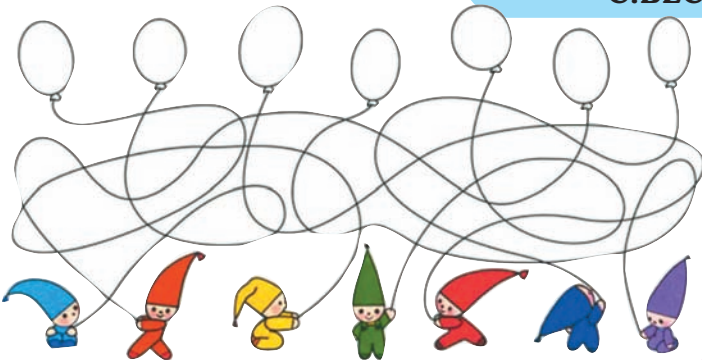
– «А» почеш – «Бэ» буква,
А возат «Э» деч посна.
Тыйынат, Борис, лүмет
«Б» буква ден тўналеш.

– Каена пырля умбак.
Ужат, тиде «Вэ» буква,
А возат «Э» деч посна.
«Вүдвара» тудлан келша.

С. БЕССОНОВА.

Ончалза: изайде-
ме-влак түрлө
тўсан улыт.
Шкешт гаяк-вла-
дене шарик-вла-
кым чиялтыза.

Пеледыш тўня

Олык мучко пеледатпыншт
Кандывуй ден
онгырвуй.
Кава гае тўсыштлан
Куаналын кенгежшат.
Чечен тўсан кукувуй,
Вес семынже –
сандалвуй,
Чевер кенгежлан
куанен,
Тамле пушым шаркала,
Пашаче мўкшым
мўянда.

Юлия ИВАНОВА.
Кужэнгер, Шорсола.

1. МПНА-ПН+С+КДЛА-ДЛ=
  2. КОЖ+ЕН-ОЖ+ЕНЫЖ-НЫ=
  3. ПДОЕ+ЛЕ-ДО+ДГОРЫ-ГОР+Ш=
  4. КИНО-ИО+И+ГРЛДА-РЛД=
  5. ПОТ-ОТ+ ЫП-П+УР-У+ЫС=
- Миша АЛЕКСАНДРОВ.
Морко, Коркатово.

Ик шырпым верже дене
вашталтымек, чын ваш-
мут лектеш.

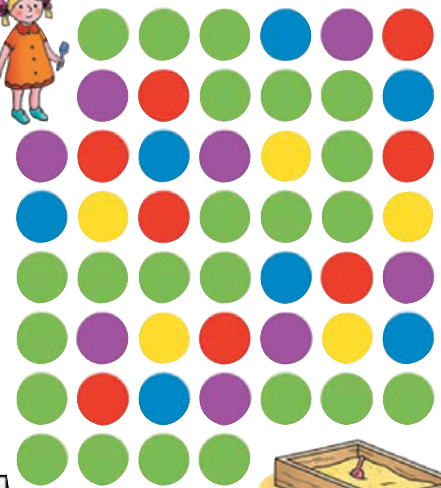

Шале ял
лишне ко-
рем воктене 50
пўнчым, 264
куэм, 248 пистым
шынденыт. Чы-
лаже мыняр пу-
шенгым шын-
деныт?

ТУШТО

Шке
ок кой – мўгырен-
мўгырен шортеш.
***

Керек-мыняр
кает гынат,
мучашкы-
же от шу.

Ужар онгылашке тошкалын,
изи ўдырлан ошма дене модмо
верыш миен шуаш полшо.

Акамьн лўмжым палыза

- А: 2; 5; 7; 9; 11; 13; 15; 16; 17; 20; 24.
Б: 1; 3; 5; 7; 10; 11; 12; 15; 19; 21; 23; 25.
В: 1; 2; 3; 5; 6; 7; 11; 15; 16; 17; 19; 21; 23; 24; 25.
Г: 1; 3; 5; 7; 10; 12; 15; 19; 21; 23; 25.
Д: 1; 3; 5; 7; 9; 13; 15; 16; 17; 19; 21; 23; 25.

Миша РЯБЧИКОВ.

Советский, Ёшнўр.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
А																									
Б																									
В																									
Г																									
Д																									

Индекс: Марий Элыште,
Пошкырт ден Татарстан
кундемлаште - П4696.
Тираж 1150 экз. Заказ 1253.
Формат – А-4-8.
Директор-тўн редактор
Л.В.Семенова.

E-mail: yamde_lii@mari-el.ru,
yamde_lii@mail.ru
Сайтын адресше: yamde-ii.pro,
Тел. 8(8362) 45-22-82
(факс).

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК: Марий
Эл Республикысе культур, пе-
чат да калык-влакын пашашт
шотышто министерстве, «Ямде
лий» газет» кугыжаныш уни-
тарный казна предприятий.

Газетым редакцийште пог-
мо да верстатлыме, «СТРИГ»
ИПФ ООО-што ямде оригинал-макет гыч
савыктыме. Типографийын адресше:
424006, Йошкар-Ола, Строитель урем, 95.

Газетым Массовый коммуникаций
сферыште да культур наследиим ар-
алымаште законодательством шуктен шо-
гымым эскерше Федеральный службын
Приволжский федеральный округысо у-
правленийыштыже регистрироватлыме.
Номер – ПИ №ФС 18-1999,
2005 ий 10 февральыште пуымо.

Газетым Печать да массовый
коммуникаций шотышто
Федерал агентствын окса
полышыж дене лукмо.

Печатьыш пуымо жап – 14-00,
фактически – 13-00.

Авторын да редакцийн шоныма-
шышт түрлө лийын кертыт. Се-
рыш-влак мўнгеш огыт колталт.
Ак – кутырен келшыме почеш.

Редакцийн да издателын адрес-
ше: 424006, Йошкар-Ола, СССР
Вооружённый Вийын
70-ше идалыкыш урем, 20
(юридический)
Энерўбал Амстердам, 1
(фактический).

0+